

dobiti, tako zavarovalnico morajo voditi izvedenci; zaradi lažega opazovanja pa mora obsegati le manjše okroge in ne celih dežel.

Živina se more zavarovati le proti splošnim nesrečam, katerih vzroki so bolezni, navadna poerkanje itd., ker proti kugi itak država potrebne varnostne navedbe določnje, odškodnino za poerkane živali izplačuje, ako se jej je o pravem času objavilo, in bi vsekako nobena zavarovalnica proti kugi zavarovanja ne jemala. Najboljši pripomoček, da se goveja kuga ne vtepe, je gotovo le to, da se za večjo zarejo goveje živine skrbi in ne kupuje goveja živina iz dežel, kjer živinska kuga gospodari. Najboljši pripomoček proti goveji kugi sami in ob enem najboljšo sredstvo za povzdigo reje lepe, pripravne in vredne goveje živine, je pa živinska sol; skrbeti nam je tedaj, da nam jo deželni zbor zopet preskrbi.

Prilicno bi bilo, da bi vsak okraj za se ali k večjemu štirje sosedni okraji napravili vzajemno živinsko zavarovalnico, koje vodstvo bi okrajni zastop prevzel in nad katero bi moral čuvati živinski zdravnik in udje ogledovalne komisije.

V vsakem okraju se gospodarji poznajo in bilo bi lahko vse one živinorejce izločiti, ki so znani, da s živino grdo ravna in bi tedaj zavarovalnico le peharili; le poštenjaki naj bi se te zavarovalnice vdeleževali.

V premenjih slučajih je odškodnina majhna, ker je mogoče živali, ktere je nesreča zadela, še rešiti ali vsaj v prid obrniti.

Pomagajmo si tedaj gospodarji sami, ako si ne moremo po družinskih pomoči, nam bodo tem manje pomagala živinska zavarovalna društva, ktera gledajo na lastni dobiček.

O potrebi živinskih zdravnikov.

Glavna stvar v tej postavi je gotovo ta, da je treba skrbeti tudi za sposobne živinske zdravnike; ne bilo bi vrjeti, da je v tem oziru tako slabo celo po deželah, katerim je živinoreja glavni prisluzek in vir bogastva.

Na Štajarskem, kjer je bilo po številjenju 1857. leta: 5262 bikov, 264.750 krav, 111.648 volov, 194.445 do 3 let starih telet, 6721 žrebcev, 32.880 kobil, 14.292 konj skopljencev, 8847 do 3 let starih žrebet, 193.737 ovac, 33.589 koz, 545.501 prešičev, vse skupaj v najmanjši vrednosti 50 milijonov goldinarjev, je razen deželnega živinskega zdravnika k večjemu 10 živinskih zdravnikov in celo ti možje bomo živijo, ker živinorejce rajše zaupa mazaču, nego izvedenemu zdravniku. Mazači so živinoreji v veliko kvar, ki se žalibog ne da natančneje določiti, da bi lahkovernim živinorejcem oči odprli. Kako more človek, ki ne pozna notranjega ustroja živali in njihovih organov, na ktere je oprto živalsko življenje in zoreja, ki ne spozna bolezni in ne vé kakó bi se jim prišlo v okom, ki še celo ne pozna zdravilnih moči, kako more tak nevednež boleno živinčce zdraviti?

Tako pameten je vsak gospodar, da ne da svoje pokvarjene ure nikomur drugemu popraviti, kakor urarju; če mu pa živinčce zboli, pa gre marsikdo rajše k mazaču nego k zdravniku.

Hrastov lub, stari sežgani podplati, razdrobljena opeka, žveplo, oglje, teloh itd., je vsa mazačeva lekarna; glavni pripomoček je pa kri puščati, kar se tako dolgo dela, da žival pogine.

Ako n. pr. vol jesti ne more, ker ima pokvarjen želodec, so tega krivi črvički na jeziku. Mazač meni namreč, da so slajne bradovičice črvički, katerim glavičice poreže in jezik z opeko drgne, da kri priteče. Se vé da uboga živina ne more več dni ničesa jesti; med tem se izstrada in poprej prenapolnjen želodec se strebi. Kadar se na jeziku zopet koža zaraste, začne izstradana žival zopet jesti in — mazač je pomagal. Enakih izgledov bi se dalo še mnogo naštet.

Vrh tega so pa ti mazači tudi dražji od pravih živinskih zdravnikov, kajti razun plačila v denarju se mazač tudi ne brani dobre jedi in pijače in rad odnese tudi suhega mesa, jajec, masla itd. Še huše je, če je mazač konjeder (mrhar); dobro vedé da mu crknjena žival ne uide, jo že tako zdravi, da pogine ali jo pa za majhen denar še živo od lastnika kupi in potem ozdravi in drago proda.

Po teh resničnih izgledih je jasno, da je v obrambo velike škode neobhodno potrebno pridobiti si izvedenih živinskih zdravnikov.

(Dalje.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Razno ravnanje s sadnim drevjem.

R i b e z.

Ribez raste v vrtih in ostane vedno nizek, če se trebi se da zalo majhno drevesce izrediti. Sadje je majhno grozdice, lepo ognjeno-rudeče; najde se tudi belo, rumeno in dozor ob Janzevem ali kresu. Grozdice ima prijetno kislobo, je dobro za jed in se da iz njega vino narediti, ki bo tim boljše, če se mu pred vrenjem nekaj sladkorja (eukra) pridene. Tudi se da s sladkorjem pokubati, in je potem za kuhinjske naprave in jedi.

Ribez se lahko pomnoži z mladikami, ki se odrežejo in v vlažno zemljo presadijo, kjer se kmalo primejo in drugo leto že sad imajo. Če ribez t ebiš, okopuješ in obrezuješ, dobiš lepši in obilnejši sad, ljubi pa gnojno dobro zemljo.

G r a h o r i c a.

Konečno se pristavi, da je pri presajenju mladih sadnih drevesic dobro, če se malokaj grahorce ali graholke okoli debele, ne preblizo, kakor je jama velika, poseje, da zemljo zboljšuje in jo vlažno ohrani, kar je posebno takrat koristno, če se drevesca v spomladi sadijo. Tako ostane zemlja skozi poletje vedno rahla in ni treba drevesic zalivati ali okopavati, rastejo pa veselo, ker imajo vlage dovolj. Pri tleh grahorica gnojijo, zgoraj pa v enomer zeleni; v jeseni se mora podkopati in drevesce ima zadost pognojene zemlje.

Kako se sadje spravi.

Kdor ima veliko dobrega sadja in stanuje blizo mesta, ga lahko proda v mesto, če je pa dalječ od mesta, si ga zamore za dom in za prodaj mnogo pripraviti; ali posušiti, ali za vino, ali jesih ali žganje ali za pokuhanje in za živinoreji porabiti.

Da bo od sadja sadjorejec veliko dobička imel, mora vedeti, kdaj ga je čas obrati ali otresti, in kako se to zgodi, pa tudi, kako ga gre hraniti in v basek obrniti. Mora presoditi, koliko ga je treba za dom, koliko se ga smé prodati, ktero zaleže več surovo in ktero posušeno.

Sadje je trojnega razreda: poletno, jesensko in zimsko; vsakega plemena pa ob različnem času zazori. Le zrelo sadje se spravi; zrelo pa je takrat, kadar so peclji toliko suhi, da soka od debla nič več ne potrebujejo. Piškavo sadje naj pred odpada; če je pa zrelo in zdravo, začne samo rado z drevja padati; sedaj je čas, da se v suhem vremenu pospravi. Zakaj ne dosti zrelo sadje uima dobrega pokusa, pa tudi ni stanovitno; kmalo zvone in gnojijo, in je k večjemu še za jesih ali kis.

Žlahno sadje se mora vselej zjutraj eno uro po solčnem izhodu pazljivo in varno otrgati ali obrati, nežlahno pa se otrese. Nikdar se ne sme nobeno sadje opreklati, ker se s prekljo vsikdar drevju in sadju veliko kvara dela; veje in mladike s cvetnimi popki se polomijo, sadje pa natolče, da potem pred gnojijo, kar posebno slivam ali češpljam škodje.

Če je sadja zlo veliko, se ne sme na enkrat vse obrati ali otresti, temuč po vrsti, da se ali posuši, ali pa prodá, in da se na kupih ne spari in ne gnojijo; kar pa samo pade, je treba pobirati, celo slabo se na gnoj pomeče, zlasti če še ni zrelo; inače pa se v začetku za živino kuha ali jesih nareja. — Za otrgovanje žlahnega sadja so potrebne primerne lestvice in pa majhni jerbaški, ki se iz vrbovja spletajo in imajo dolge ročnike, trgovniki; sicer pa se tudi zamore nekaj slame pod drevesom razgrniti, da se sad preveč ne natolče.

Dopisi.

Iz Središča. Dospeli so zadnji dnevi vel. srpana ali avgusta, s katerimi ljudska šola svoj uk konča. Deželno šolsko svetovalstvo je tudi letos, kakor je že od nekdaj navada, ukazalo, h koncu šolskega leta očitno skušnjo. Kako da so se vsa šolska izpraševanja ormuškega okraja izvršila, ne morem povedati, vendar ti hočem. „Slov. Gospodar“ o izpraševanju središke šole nekaj obširnega poročiti, da bode tudi slovenski svet vedel, kako je v šoli, v kateri se v nemškutarskem duhu podučuje.